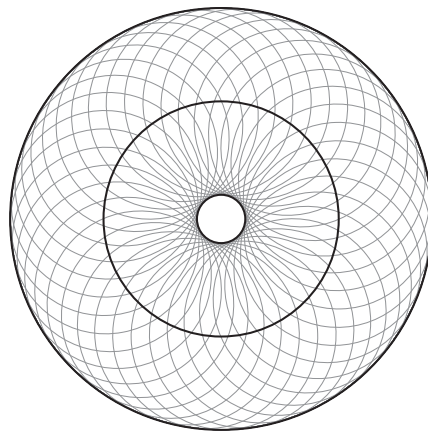

Kružnica, prozor i Sketchpad (2)

NIKOL RADOVIĆ¹, RENATA SVEDREC², TANJA SOUCIE³, IVANA KOKIĆ⁴

U umjetnosti i arhitekturi *rozeta* (franc. *rosette* – ružica) znači okrugao ornament u obliku ruže ili okrugao prozor s različitim ukrasima, obično na pročeljima gotičkih crkava, ili geometrijska figura omeđena s dvije koncentrične kružnice, slika 29.

Slika 29.

Primjer 3. (KONSTRUKCIJA 1)

Nacrtajmo rozetu.

- Nacrtajmo dvije koncentrične kružnice k_1 i k_2 , sa središtem u točki S , pri čemu je druga kružnica „majušna”.
- Na kružnici k_1 konstruirajmo točku X i animirajmo je.
- Dužina $\overline{SX}$ siječe kružnicu k_2 u točki Y . Dužina $\overline{XY}$ bit će promjer svih kružnica kojima je kružnica k_1 vanjska odnosno kružnica k_2 unutarnja kružnica - tangenta. Kružnica k_3 sa središtem u točki S_1 jedna je od kružnica koja zadovoljava tražene uvjete. Neka kružnica i točka ostavljaju trag. Možeš li nacrtati još jednu kružnicu k'_3 koja zadovoljava tražene uvjete? Objasni. (Od učenika se može tražiti da izraze i objasne odnose duljina polumjera r_1 , r_2 i r_3 kružnica k_1 , k_2 i k_3 .)

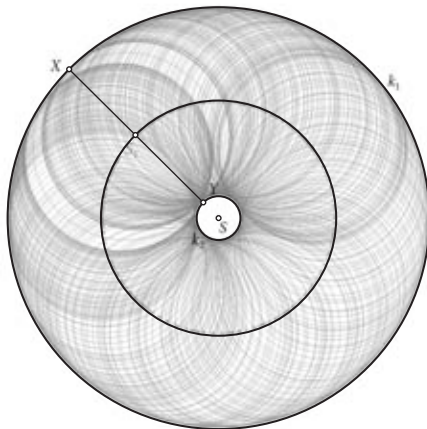
¹Nikol Radović, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

²Renata Svedrec, OŠ Otok, Zagreb

³Tanja Soucie, OŠ Matka Laginje, Zagreb

⁴Ivana Kokić, OŠ Trnsko, Zagreb

- „Šetnjom” točke X nastaje rozeta, slika 30.

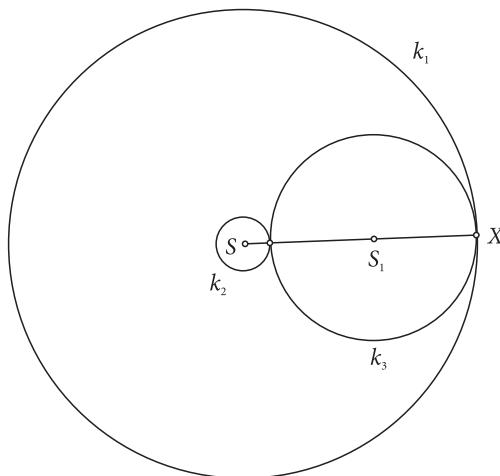

Slika 30.

Primjer 4. (KONSTRUKCIJA 2)

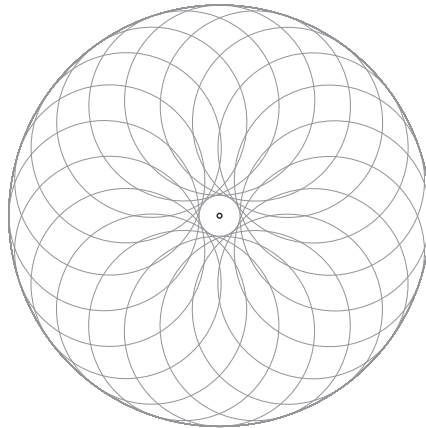
Neka su zadane dvije koncentrične kružnice. Nacrtajmo rozetu koja se sastoji od 20 kružnica k_3 iz **Primjera 3**.

- Kao i u **Primjeru 3**., nacrtajmo dvije koncentrične kružnice k_1 i k_2 , sa središtem u točki S , i jednu kružnicu k_3 koju kružnice k_1 odnosno k_2 tangiraju izvana/iznutra, slika 31.

Slika 31.

- Neka je točka S središte rotacije. Kružnicu k_3 rotiramo oko S za veličnu kuta od 18° . Možemo li rotirati oko točke S za neku drugu veličnu kuta? Objasni.
- Na kraju smo (nakon koliko koraka?) nacrtali rozetu na slici 32.

Slika 32.

Zadatak 3.

Nacrtaj rozetu koja se sastoji od 20 kružnica k_3 kao u **Primjeru 4.**, pri čemu za duljine polumjera koncentričnih kružnica vrijedi: $r_2 = \frac{2}{3}r_1$.

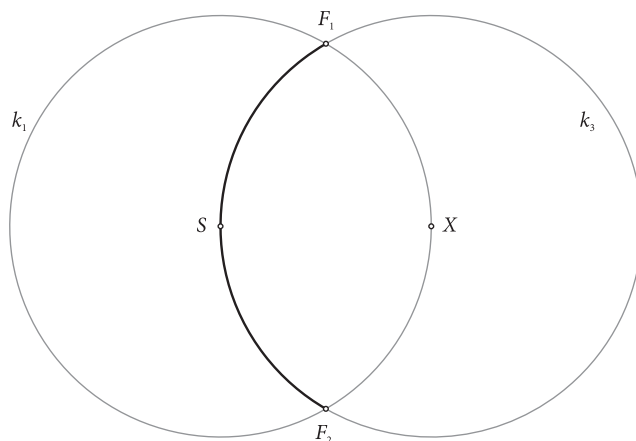
Zadatak 4.

Nacrtaj rozetu koja se sastoji od: a) 15 kružnica; b) 40 kružnica, pri čemu za duljine polumjera koncentričnih kružnica vrijedi: $5r_2 = 2r_1$.

Primjer 5. (KONSTRUKCIJA 3)

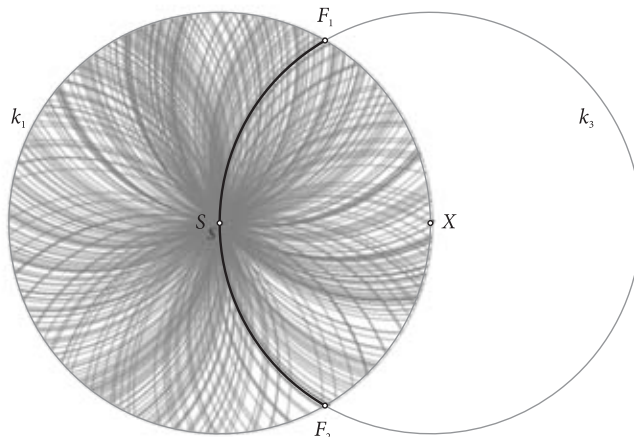
Kao u **Primjeru 3.**, nacrtat ćemo rozetu animacijom.

- Nacrtajmo kružnicu k_1 .
- Na kružnici nacrtajmo točku X i animirajmo je.
- Nacrtajmo $k_3(X, r_1)$.
- Točkama F_1 i F_2 u kojima se sijeku kružnica k_1 i k_3 nacrtajmo/konstruirajmo luk na kružnici k_3 koji ostavlja trag, slika 33.

Slika 33.

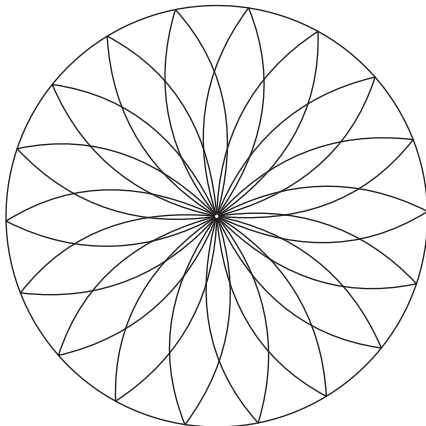
- „Šetnjom” točke X nastat će rozeta na slici 34.

Slika 34.

Primjer 6. (KONSTRUKCIJA 4)

- Početak je isti kao u **Primjeru 5.** od slike 33., ali luk ne treba ostavljati trag.
- Oko središta S rotiramo nacrtani luk, primjerice za veličnu kuta od 20° . Što bi bilo kad bismo odabrali neku drugu veličinu kuta?
- Na kraju ćemo nacrtati rozetu na slici 35.

Slika 35.

Solomonov čvor (lat. *sigillum solomonis*) je u umjetnosti naziv za dekorativne motive od vremena antike u različitim kulturama. Radi se o zatvorenim geometrijskim figurama u kojima dolazi do preklapanja istih, slika 36.

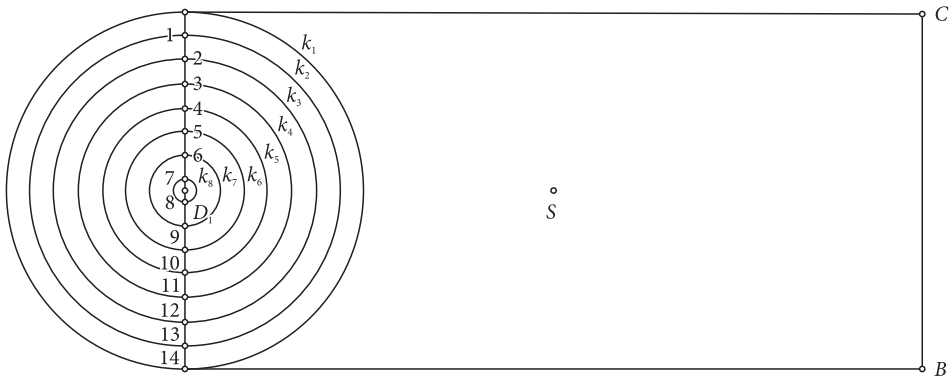

Slika 36.

Primjer 7.

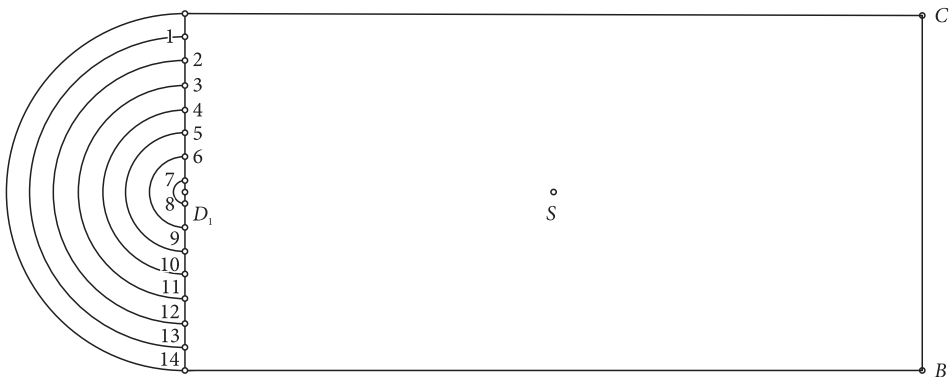
Nacrtajmo Solomonov čvor.

- Nacrtajmo pravokutnik $ABCD$ i sjecište dijagonala S .
- Stranici pravokutnika $\overline{DA}$ neka je točka D_1 polovište. Dužinu $\overline{DA}$ podijelimo na 15 sukladnih dužina.
- Nacrtajmo kružnice $k_1(D_1, |D_1D|)$, $k_2(D_1, |D_1D|)$, $k_3(D_1, |D_1D|)$, $k_4(D_1, |D_1D|)$, $k_5(D_1, |D_1D|)$, $k_6(D_1, |D_1D|)$, $k_7(D_1, |D_1D|)$, $k_8(D_1, |D_1D|)$, slika 37.

Slika 37.

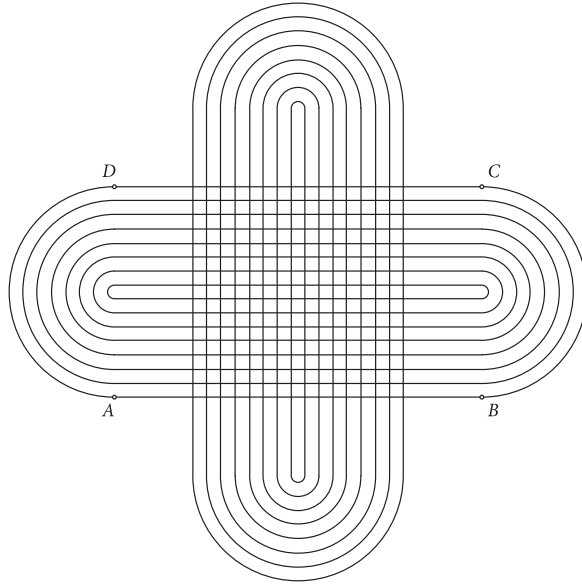
- Svaka od nacrtanih kružnica siječe stranicu $\overline{DA}$ u dvije točke. Tim dvjema točkama nacrtajmo luk na odgovarajućoj kružnici. Primjerice, kružnica k_3 siječe stranicu $\overline{DA}$ u točkama 2 i 12. Tim točkama nacrtajmo luk. Nacrtavši sve lukove, *izbrišimo* kružnice, slika 38.

Slika 38.

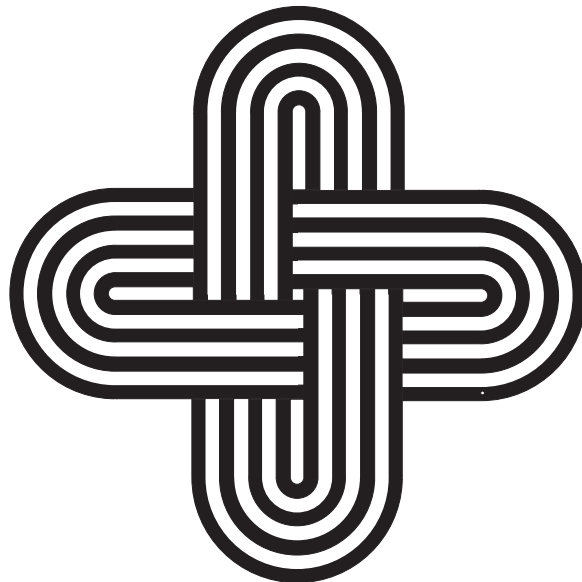
- Oko točke S rotirajmo sve nacrtane lukove za veličinu kuta od 180° . Kako bismo sliku tih lukova konstruirali osnom simetrijom? Objasni.

- Točkama na stanicama $\overline{DA}$ i $\overline{BC}$ nacrtajmo dužine. Početni pravokutnik podijelili smo na pruge. *Izbrišimo* točke i njihove oznake.
- Pravokutnik podijeljen na pruge zajedno s nacrtanim lukovima rotirajmo oko sjecišta dijagonala S za veličinu kuta od 90° , slika 39.

Slika 39.

- Konstruirajmo presjeke pojedinih pruga. Odaberimo prugu koja će biti iznad i prema njoj definiramo ostale pruge izmjenjujući ih gore/dolje, slika 40.

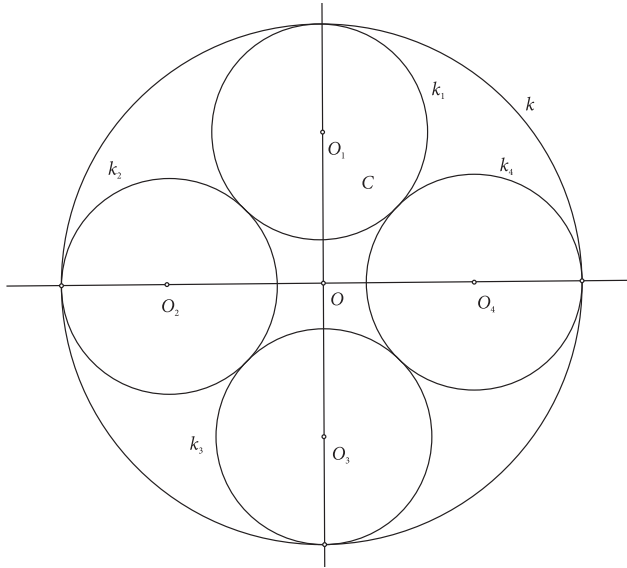

Slika 40.

Primjer 8.

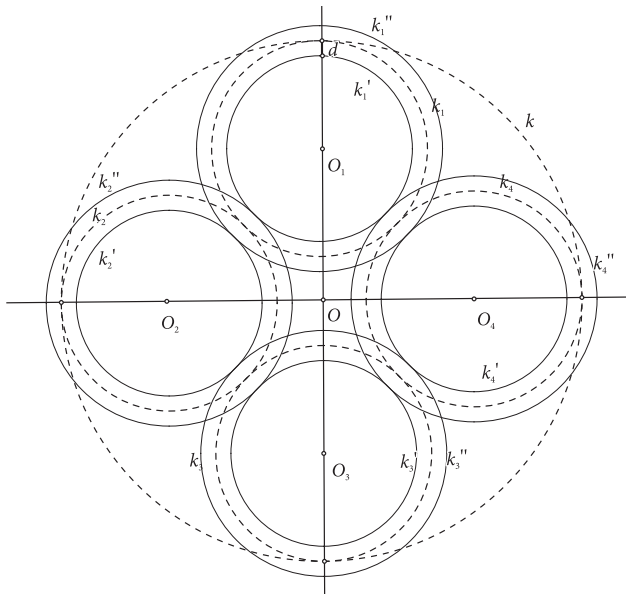
Nacrtajmo/konstruirajmo Solomonov čvor prema slici 36.

- Nacrtajmo kružnicu $k(O, r)$.
- U kružnici nacrtajmo četverolist (slično **Primjeru 1.**), slika 41.

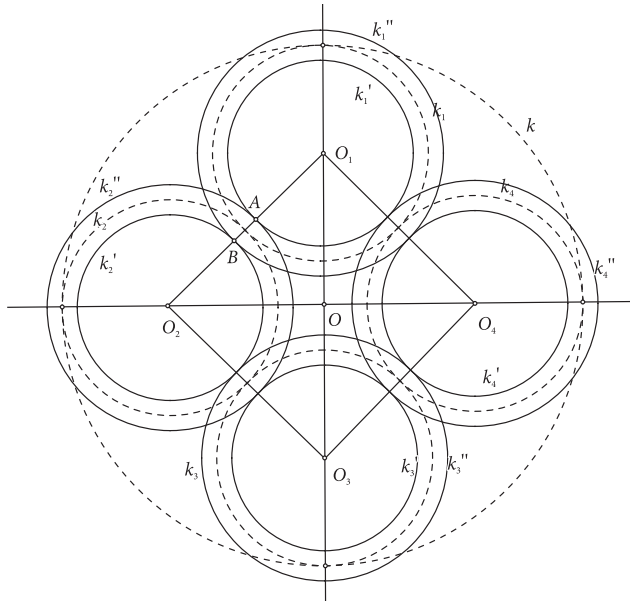
Slika 41.

- Odaberi neku dužinu duljine d . Nacrtaj koncentrične kružnice $k'_1(O_1, r_1 - d)$ i $k''_1(O_1, r_1 + d)$. Isti postupak ponovi za preostale kružnice četverolista, slika 42.

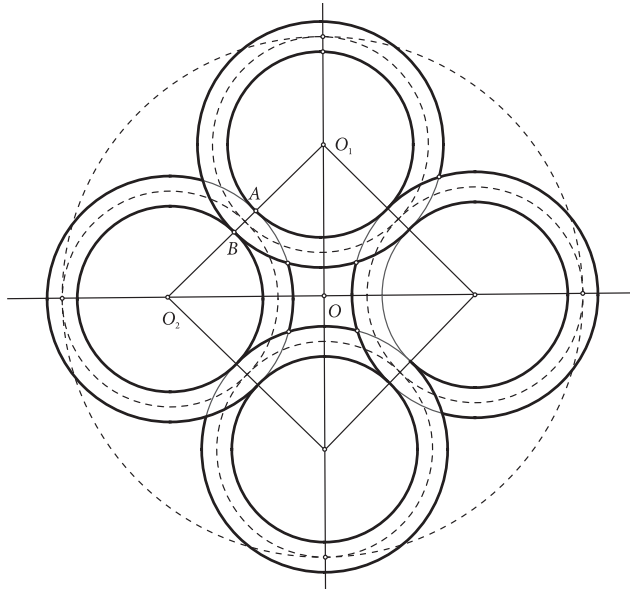
Slika 42.

- Središta kružnica O_1, O_2, O_3 i O_4 su vrhovi kvadrata $O_1O_2O_3O_4$. Stranicu kvadrata O_1O_2 kružnica $k_1'(O_1, r_1 - d)$ siječe u točki A , te kružnicu $k_2'(O_2, r_2 - d)$ u točki B . U tim točkama kružnice će mijenjati smjer, tj. jedna će biti iznad, druga ispod, slika 43.

Slika 43.

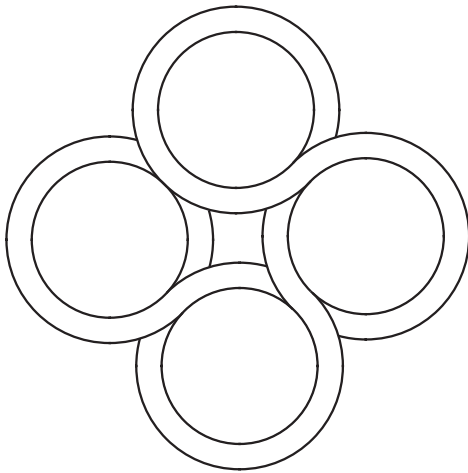
- U **Primjeru 7.** gledali smo pravokutnike (pruge koje određuju) i određivali one koji su iznad i one koji su ispod. Taj princip primijenimo na pruge određene kružnicama, pri čemu ne crtamo/konstruiramo dužine nego lukove, slika 44.

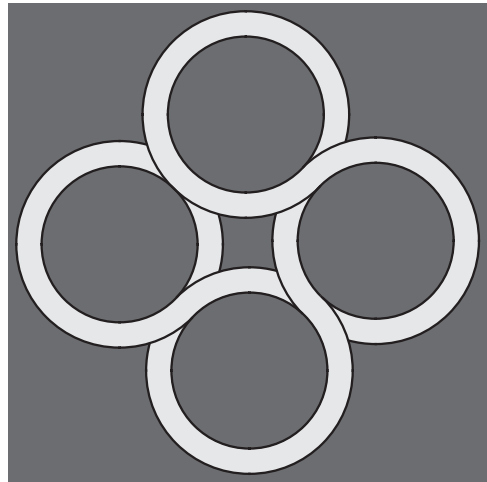
Slika 44.

• *Izbrisavši sve kružnice, dužine, točke i oznake (slika 45.) ili ubacivši malo boje (slika 46.), nacrtali smo Solomonov čvor.*

Slika 45.

Slika 46.

Zadatak 5.

Osmislite svoj Solomonov čvor.

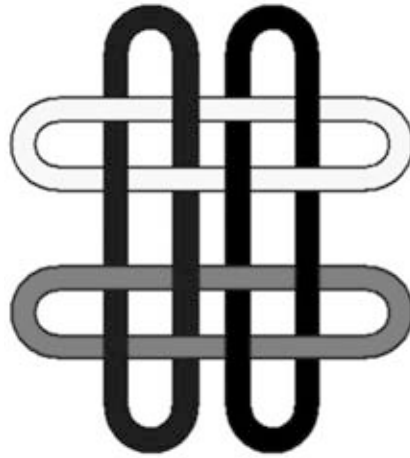
Na idućim su slikama učenički radovi.

Slika 47.

Slika 48.

Slika 49.

Literatura:

1. R. Svedrec, N. Radović, T. Soucie, I. Kokić (2008.) *Tajni zadatak 007* – udžbenik sa zbirkom zadataka iz matematike za sedmi razred osnovne škole + CD, Školska knjiga, Zagreb.
2. M. Kurnik, B. Pavković, Ž. Zorić (2007.) *Matematika 1* (II. dio) udžbenik za 1. razred prirodoslovno-matematičkih gimnazija, Školska knjiga, Zagreb.
3. R. Svedrec, N. Radović, T. Soucie, I. Kokić (2008.) *Tajni zadatak 007* – radna bilježnica iz matematike za sedmi razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb.
4. Serra, M. (2008.), *Discovering Geometry – An Investigate Approach*, Key Curriculum Press.
5. Ghyjka, M. (1977.), *The Geometry of Art and Life*, New York, Dover.
6. Polya, G. (2003.), *Matematičko otkriće*, HMD, Zagreb.

Internetske stranice

- <http://www.thejoyofshards.co.uk/projects/Roman/design2.html> /30.10.2010./
- <http://www.thefreedictionary.com/rosette/> /30.10.2010./
- http://www.photographersdirect.com/stockimages/w/window_rosette.asp /30.10.2010./
- <http://www.seiyaku.com/customs/crosses/Solomon.html> /30.10.2010./